

คนชราในสถานสงเคราะห์ : บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการศึกษาเรื่องคนชราในสถานสงเคราะห์มีอยู่มากมายหลายแนวทางในวงวิชาการ แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถตอบคำถามที่ผู้ศึกษาสนใจใคร่รู้ในเรื่องของคนชราในสถานสงเคราะห์ได้อย่างตรงประเด็นนัก เมื่อความใคร่รู้ที่ผู้ศึกษามีต่อคนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์นั้นอยู่ที่การดำเนินชีวิตและวิธีการมองตัวเองของคนชรากลุ่มนี้ เนื่องจากในด้านหนึ่งการเข้าสู่ภาวะความชราภาพที่มีสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลงไป และทำให้ต้องปรับตัวรวมทั้งทำความเข้าใจต่อความเสื่อมถอยของตัวเอง และในอีกด้านหนึ่งคนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์เหล่านี้ยังถูกให้ความหมายและคุณค่าจากสังคมในทางลบอีก จึงเท่ากับเป็นการบีบคั้นให้พวกเขากลายเป็นอื่นในสังคมเพิ่มขึ้นอีก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์มาใช้เพื่อศึกษาดูว่าเมื่อเข้าสู่ชีวิตในสถานสงเคราะห์นั้น คนชราเหล่านี้มีกระบวนการสร้าง ปรับตัว และต่อรองในการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์แห่งนี้ได้อย่างไร ซึ่งอัตลักษณ์นี้เป็นการนิยามหรือให้ความหมายกับตัวเองว่า "ฉันเป็นใคร" โดยก่อตัวขึ้นโดยผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลที่มีการตีความหรือให้ความหมายการกระทำระหว่างกัน และยังสามารถที่จะตอบโต้และต่อรองการกระทำของแต่ละฝ่ายได้ด้วยซึ่งเป็นการปฏิสังสรรค์ทางสังคม การปฏิสังสรรค์ทางสังคมนี้เป็นกระบวนการทางสัญลักษณ์ที่กระทำโดยมนุษย์ด้วยวิธีการของท่าทางที่มีความหมายร่วมกัน และเป็นบริบทหรือเงื่อนไขพื้นฐานที่ก่อให้เกิดอัตตะ หรือการมองตนเองในสังคมของปัจเจกบุคคล อัตตะของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงหรือดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับการปฏิสังสรรค์ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่อยู่นิ่งกับที่แต่จะเลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการปฏิสังสรรค์ ทำให้บุคคลสามารถประเมินสถานการณ์ในขณะนั้นได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับเขาต่อไป เมื่อบุคคลจะตัดสินใจกระทำบางอย่าง ในการกระทำที่มีต่อกันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่จะตามมาของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยเสมอ

ตัวตนของคนชราในสถานสงเคราะห์ก็เช่นเดียวกันเป็นสิ่งที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยตัวบุคคลเอง แต่จำเป็นต้องผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมและบุคคล นั่นคือกระบวนการเข้าสู่สถานสงเคราะห์ ระเบียบกฎเกณฑ์และเจ้าหน้าที่ภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งการปฏิสังสรรค์ดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ของคนชราในสถานสงเคราะห์แก่บุคคลขึ้น และเป็นการเข้าสู่สถานภาพทางสังคมอันใหม่ของเขาอีกด้วย

ความรู้สึกต่อตัวเองในฐานะคนชราในสถานสงเคราะห์นั้นเริ่มตั้งแต่เมื่อเข้าสู่บ้าน ผ่านกระบวนการต่างๆ ของการแรกเข้า ไม่ว่าจะเป็นการสอบประวัติ การได้รับการบอกเล่าถึงระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ภายในสถานสงเคราะห์ รวมไปถึงกิจวัตรที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำของสำนึกต่อตัวตนที่เปลี่ยนแปลงไปจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างคนชรา กับพื้นที่ โดยเฉพาะการตรวจค้นและริบทรัพย์ ซึ่งถือเป็นกระบวนการถอดถอนตัวตนเก่า เพื่อสวมรับตัวตนใหม่ เพราะข้าวของส่วนตัว ตลอดจนเครื่องใช้ทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ต่อตัวตนของบุคคล เนื่องจากข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวเหล่านี้มีความสำคัญต่อการสร้างและธำรงอัตลักษณ์ของบุคคล ดังนั้นการริบทรัพย์สินเครื่องใช้ และมอบของใหม่ซึ่งเป็นของทางการ ซึ่งอาจจะไม่ดีหรือละเอียดอ่อนเท่าข้าวของเครื่องใช้ในแบบเดิม รวมทั้งยังเป็นข้าวของเครื่องใช้ที่สมาชิกทุกคนมีเหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ตัวตนเดิมของบุคคลนั้นจึงไม่อาจนำเสนอได้อย่างที่เคยเป็นเหมือนเช่นเมื่อคราวดำเนินชีวิตอยู่ในโลกภายนอก จึงทำให้ความรู้สึกว่าตัวเองได้กลายเป็นคนชราในสถานสงเคราะห์ หรือคนใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมเกิดขึ้น

นอกจากนี้สำนึกของการเป็นคนชราในสถานสงเคราะห์ยังเกิดขึ้นและผลิตซ้ำอยู่ตลอดในการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์จากการปฏิสังสรรค์กับเจ้าหน้าที่และแขกที่เข้ามาเลี้ยงอาหาร ในระดับของการปฏิสังสรรค์กับตัวเองจึงเป็นความพยายามทำความเข้าใจของคนชราเองว่า ตัวเองต้องกลายเป็นเช่นนี้เพราะสาเหตุใด ซึ่งความเข้าใจที่เกิดขึ้นมักมาจากผลของการกระทำของตัวเองในอดีตและการเชื่อมโยงเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายที่ถดถอยลง

การรับรู้ถึงความหมายทางสังคมของคนชราที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งแสดงให้เห็นจากความรู้สึกอภัยต่อการที่ต้องเข้ามาสถานสงเคราะห์ และภายหลังจากที่เข้ามาอยู่ได้รับการปฏิบัติจากบุคคลภายนอกในลักษณะของความรังเกียจและสงสาร ทำให้คนชราบางคนเลือกที่จะตัดขาดความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิด เนื่องมาจากความกลัวว่า การเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ของตนเองอาจทำให้คนเหล่านี้ได้รับความอับอาย และอาจแสดงท่าทีรังเกียจเช่นคนภายนอกอื่นๆ ประกอบกับการเข้าสู่สถานสงเคราะห์เท่ากับเป็นการถอดถอนคนชราเหล่านี้จากชุมชนและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เคยมีมาก่อน นอกจากการตัดความสัมพันธ์ทางสังคมเดิมแล้ว การปกปิดตัวตนก็เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่คนชราในสถานสงเคราะห์ใช้เพื่อสร้างและปกป้องภาพลักษณ์ของตนเองในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ เมื่อตัวตนของคนชราเหล่านี้ถูกตัดสิ้นและให้คุณค่าเชิงลบจากสังคมโดยทั่วไป และแสดงผ่านการกระทำที่คนทั่วไปมีให้กับคนชรา กลุ่มนี้สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเจ็บปวดในความรู้สึกเกี่ยวกับตัวตน ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องหาวิธีการต่างๆ ที่จะปกป้องตัวเองในระบบความสัมพันธ์ การสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมที่เคยมีมา และ

การปกปิดตัวตนเพื่อป้องกันความเจ็บปวดภายในจิตใจของตัวเอง รวมทั้งการที่ต้องมาอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคมภายในสถานสงเคราะห์ที่ไม่คุ้นเคย ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขาต้องเรียนรู้พร้อมๆ กับการปรับตัวภายใต้การดำเนินชีวิตในบ้านหลังใหม่

การเปลี่ยนแปลงสถานภาพไปสู่สถานภาพของผู้รับสงเคราะห์ ยังส่งผลให้คนชราในสถานสงเคราะห์รู้สึกเหมือนตนเองด้อยกว่าคนอื่นๆ ทั้งในด้านสภาพร่างกายและความสัมพันธ์ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ภายในบ้าน รวมไปถึงการตระหนักในความเสื่อมถอยของสภาพร่างกายและความชราภาพที่ปรากฏขึ้นภายในตัวเอง การสวมรับตัวตนผู้อ่อนแอของคนชรา ทำให้พวกเขามองตัวเองเสมือนผู้ที่ด้อยกว่าคนอื่นๆ และเห็นว่าสิ่งที่บุคคลอื่นกระทำต่อพวกเขาเองนั้นเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้

การเข้าสู่สถานสงเคราะห์ และได้รับสถานภาพใหม่คือ "ผู้รับสงเคราะห์" นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตประจำวันของคนชราภายในสถานสงเคราะห์ ทำให้คนชราเหล่านี้ต้องปรับตัวกับสถานภาพและบทบาทใหม่ที่พวกเขาได้รับ การปรับตัวนี้จึงเป็นทั้งการต่อรองเพื่อให้พ้นจากสถานะผู้อ่อนแอหรือผู้ถูกกระทำจากสังคม โดยการปรับตัวนี้เกิดขึ้นในหลายๆ ด้าน ทั้งการปรับตัวการวิถีชีวิตในสถานสงเคราะห์และการต่อรองกับความหมายที่สังคมมีให้แก่พวกเขา ซึ่งการปรับตัวทั้งสองนี้ด้านดำเนินไปพร้อมๆ กับทำความเข้าใจกับชีวิตและตัวตนใหม่ในมุมมองของตัวเอง

การต่อรองของคนชราในสถานสงเคราะห์ยังเป็นไปเพื่อให้พวกเขาได้สถานภาพทางสังคมกลับคืนมาหรือพ้นจากสถานะของคนชายขอบด้วย การปรับตัวของคนชราจึงไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงการต่อรองในระดับของการดำเนินชีวิตภายในบ้านเท่านั้น แต่ยังเป็นความพยายามต่อรองกับการหวนไปสู่ตัวตนเดิมของตนเพื่อให้พวกเขาสามารถสร้างความต่อเนื่องในการมองตัวเอง และเห็นคุณค่าของตัวเองว่ายังสร้างประโยชน์ให้กับคนในครอบครัวหรือคนที่ตนเองรักได้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาคนชราในสถานสงเคราะห์ใน 2 ประเด็นด้วยกัน คือ การดำรงชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ และตัวตนของคนชราเหล่านี้ ดังนั้นในส่วนของบทสรุปท้ายนี้จึงจะเป็นการพยายามประมวลข้อมูลทั้งจากข้อมูลภาคสนามที่ผู้ศึกษาได้นำมาเสนอเป็นลำดับในบทที่ผ่านมา และจากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษาโดยอาศัยข้อมูลภาคสนามและกรอบความคิดที่ชี้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อชีวิตและตัวตนของคนชราในสถานสงเคราะห์อย่างแท้จริง ที่มีใช่เป็นเพียงภาพทางความหมายและคุณค่าที่สังคมมีให้ต่อคนชราในสถานสงเคราะห์

ชีวิต

สถานสงเคราะห์คนชราเป็นองค์กรของภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นด้วยแนวคิดที่ต้องการจะหาที่อยู่ให้กับคนที่เร่ร่อน ขอดทาน ซึ่งในสมัยนั้นรัฐถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายและเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรม สถานสงเคราะห์คนชราจึงก่อกำเนิดขึ้นสำหรับบุคคลที่รัฐถือว่าเป็นผู้กระทำผิดกฎหมาย และเป็นปัญหาสังคม ทำให้แนวทางและนโยบายในการปฏิบัติงานภายในสถานสงเคราะห์คนชราจึงเป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการให้ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายเหล่านี้ ออกมาอยู่รวมกันในพื้นที่หนึ่ง โดยมีกฎระเบียบคอยกำกับอยู่

ดังนั้นการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์คนชราจึงเป็นวิถีชีวิตที่ถูกควบคุมและกำกับด้วยระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ต่างๆ ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามทำให้กลายเป็นเสมือน "บ้าน" แต่เพราะกฎระเบียบและโครงสร้างที่ยึดโยงความสัมพันธ์ของคนในบ้านหลังนี้เข้าด้วยกัน กลับทำให้บ้านกลายเป็นเสมือน "โรงเรียนประจำ" ตามคำจำกัดความของเจ้าหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ที่ให้แก่วัยศึกษาในวันแรกที่เข้าไปเก็บข้อมูล

ความแตกต่างของการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์กับวิถีชีวิตภายนอกนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญและเห็นได้อย่างชัดเจน นั่นคือ ความเป็นส่วนตัว พื้นที่ที่อาจจะเคยเป็นพื้นที่ส่วนตัวมาก่อน อย่างเช่น ห้องน้ำ หรือห้องนอน เมื่ออยู่ที่นั่นแล้วพื้นที่เหล่านั้นกลายเป็นที่ที่สาธารณชนที่ผู้อยู่อาศัยใช้ร่วมกัน จะมีเพียงที่เดียวที่เป็นพื้นที่ส่วนตัวและไม่มีใครเข้ามายุ่งย่ำได้ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนหรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ คือตู้เก็บเสื้อผ้าข้างของที่วางอยู่ข้างเตียง การดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ที่ไร้ความเป็นส่วนตัวและถูกจับจ้องจากเพื่อนและเจ้าหน้าที่อยู่ตลอดเวลา ย่อมสร้างความเครียดในการที่ต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองอยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่ความขัดแย้งกับเพื่อนและเจ้าหน้าที่

ในความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ซึ่งคนชราเหล่านี้อยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่า และเป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแบบแนวตั้ง เมื่อเข้ามาอาศัยอยู่ภายในบ้านสถานสงเคราะห์แห่งนี้แล้ว คนชราเหล่านี้ก็เรียนรู้ที่จะปรับตัวและหาวิธีการที่จะเอื้อให้เกิดความพอใจในความสัมพันธ์ดังกล่าว บางคนอาจใช้วิธีการเข้าช่วยเหลือเกื้อกูล แสดงความมีน้ำใจของตนเองต่อเจ้าหน้าที่ บางคนอาจแสดงให้เห็นถึงความเชื่อฟังและไม่ก่อปัญหา และบางคนอาจใช้วิธีการให้สิ่งของหรือเงินเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนเองภายในสถานสงเคราะห์เป็นไปได้อย่างขึ้น

ชีวิตภายในสถานสงเคราะห์นอกจากคนชราจะต้องพบปะกับเจ้าหน้าที่แล้ว เพื่อนร่วมวัยก็เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกันเพราะต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน

ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะการศึกษาผู้ศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนชราด้วยกันภายในสถานสงเคราะห์จะไม่มีลักษณะของความเป็นกลุ่มเพื่อนสนิท แต่เป็นความสัมพันธ์แบบที่คุณยายท่านหนึ่งให้คำนิยามถึงเพื่อนที่อยู่ร่วมกันว่า "คนรู้จัก" คือ จะมีลักษณะของการรวมกลุ่มเฉพาะในสถานการณ์หนึ่งๆ และมักจะแสดงความเห็นชอบเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไปในการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์มากกว่า โดยจะไม่มี การเข้าสู่พื้นที่ของเรื่องส่วนตัวของกันและกัน

เรื่องส่วนตัวกลายเป็นสิ่งที่ไม่ควรนำมาเปิดเผยต่อเพื่อนที่อยู่ร่วมกันให้ได้รับรู้ ด้วยเหตุผลของความไม่ไว้วางใจในตัวผู้รับฟัง ว่าเมื่อรับฟังแล้วจะประเมินหรือเห็นจุดมุ่งหมายของคนเล่าไปในทางใด และอาจนำไปสู่การพูดถึงตัวคนเล่าเรื่องไปในทางที่ไม่ดี นอกจากนี้ เนื่องจากภายในสถานสงเคราะห์จะมีความขัดแย้งระหว่างคนชราด้วยกันสูง และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น อาจเป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่อาจควบคุมได้ จึงทำให้คนชรารู้สึกไม่มั่นใจว่าวันใดตนเอง อาจจะได้รับ ความไม่พอใจจากเพื่อนคนอื่น ซึ่งบุคคลที่ไม่พอใจอาจได้ตอบด้วยการนำเรื่องส่วนตัวของตนเองไปเปิดเผยกับผู้อื่นอีกต่อหนึ่ง

ความหมายและคุณค่าที่สังคมมีต่อคนชราในสถานสงเคราะห์ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ด้วยเช่นกัน เพราะบุคคลภายนอกที่เข้ามายังสถานสงเคราะห์ต่างมีความเข้าใจและภาพในความคิดเกี่ยวกับชีวิตของคนชราในสถานสงเคราะห์ติดมาด้วย และเมื่อบุคคลเหล่านั้นมา มีความสัมพันธ์กับคนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์ พวกเขาก็กระทำและประเมินตามความเข้าใจที่พวกเขามี ในทางเดียวกับที่คนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์ก็รับความหมายนั้น ผ่านกระบวนการหล่อหลอมขัดเกลาภายใน พร้อมกับสร้าง ความหมายใหม่ขึ้นมาจากมุมมองของตัวเองด้วย

ถึงแม้ว่า การดำเนินชีวิตและกิจวัตรประจำวันของคนชราภายในสถานสงเคราะห์จะถูกกำหนดมาไว้แล้ว แต่ในความเป็นจริงคนชราได้พยายามต่อรองเพื่อรักษาการดำเนินชีวิตในแบบที่ตัวเองคุ้นเคยมาก่อนภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรอง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎระเบียบที่ให้สิทธิคนชราในสถานสงเคราะห์สามารถขออนุญาตออกไปทำธุระภายนอกบ้านได้ และการใช้เงินเป็นเสมือนเครื่องมือในการต่อรองที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ไม่ใช่สิ่งที่ยากลำบากเกินไปนัก

นอกจากเงินจะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ภายในสถานสงเคราะห์สะดวกสบายขึ้นแล้ว เงินยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้สามารถหวนไปสู่ตัวตนเดิมที่พวกเขาเคยเป็น โดยเฉพาะในเรื่องของอาหารการกิน เมื่อเข้ามาสู่สถานสงเคราะห์อาหารที่ทางสถานสงเคราะห์จัดให้เป็นสิ่งที่ผู้รับการสงเคราะห์ทุกคนไม่สามารถเลือกได้ว่า ตัวเองต้องการจะกิน

หรือไม่กินอะไร อาหารจะถูกปรุงขึ้นเพื่อคนชราทุกคน แม้ว่าความชอบในอาหารของบุคคลจะแตกต่างกันไป และสิ่งที่พวกเขาชื่นชอบรับประทานก็เป็นส่วนหนึ่งในตัวตนของบุคคลนั้นๆ แต่ในการดำเนินชีวิตในสถานสงเคราะห์ที่ไม่อาจเลือกรับประทานแต่สิ่งที่ตัวเองชอบ เพราะหากสถานสงเคราะห์จัดเตรียมไว้ นั่นคือ อาหารที่ผู้อยู่อาศัยต้องรับประทาน เว้นเสียแต่ว่า บุคคลนั้นไม่รับประทานอาหารที่ทางสถานสงเคราะห์จัดให้ และซื้อหาอาหารรับประทานเอง เงินจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างทางเลือกให้กับการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ และยังทำให้การดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบและโครงสร้างชุดใหม่นั้นง่ายขึ้นด้วย

ตัวตน

ตัวตนของคนชราในสถานสงเคราะห์เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ที่พวกเขาเข้าสู่บ้าน การก่อรูปของตัวตนเกิดขึ้นและค่อยๆ ชัดเจนขึ้น จากการตระหนักและตกย้ำซึ่งการขึ้นในกระบวนการปฏิสังสรรค์กับบุคคลและสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ในระหว่างการปฏิสังสรรค์ที่คนชราได้ทำการสวมบทบาทและรับเอาความคิด และทัศนคติจากคนอื่นๆ ที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วยมาเป็นของตนเอง และส่งผลต่อการมองตัวเองของคนชรา แต่สิ่งทั้งหมดเหล่านี้ก็มิได้กำหนดตัวตนของคนชราทั้งหมด เนื่องจากตามธรรมชาติของมนุษย์ยังมีความสามารถในการให้ความหมาย ตีความตนเอง ในฐานะที่เป็นวัตถุอย่างหนึ่งในสถานการณ์ ตลอดจนมีการปฏิสังสรรค์กับตนเอง ดังนั้นเมื่อคนชรา มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นพวกเขาไม่ได้รับเอาความคิดและทัศนคติของคนอื่นมาแต่เพียงอย่างเดียว แต่พวกเขาเองก็มีการปฏิสังสรรค์กับตนเอง และมีอิสระในการที่จะเลือกสรรรับเองเฉพาะความคิดหรือมุมมองที่สอดคล้องกับความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของพวกเขาเอง

เมื่อคนชรา มีปฏิสัมพันธ์กับตัวเอง นั่นคือพวกเขาสื่อสารกับตนเองทำให้พวกเขาสามารถมีความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่มีต่อตัวเอง รวมทั้งสังเกตและประเมินตัดสินเกี่ยวกับตนเอง ในการมองตัวเองคนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้จะมีการต่อรองความหมายที่พวกเขาได้รับจากสังคม โดยพวกเขาจะให้ความหมายกับตัวตนของพวกเขาในฐานะคนชราที่เลือกเข้ามาสู่สถานสงเคราะห์ มิใช่คนชราผู้ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งพวกเขายังเป็นคนชราที่ยังคงต้องหาเลี้ยงชีพ และทำประโยชน์ให้กับคนในครอบครัวหรือลูกหลาน มิใช่คนชราที่ต้องพึ่งพิงและไม่สามารถดูแลตัวเองได้

ในการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกบ้าน คนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการนิยามตัวตนของตัวเอง ภายใต้อาคารสถานการณณ์และเงื่อนไขของบุคคลที่พวกเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย บางครั้งพวกเขาอาจแสดงบทบาทของคุณยายผู้นำสงสารกับแขกที่มาเลี้ยงอาหาร และบางทีกับเจ้าหน้าที่พวกเขาอาจเป็นคนชราที่มี

น้ำใจช่วยเหลือ หรือคุณยายผู้ว่างายเชื่อฟังคำสั่งของเจ้าหน้าที่ แต่สำหรับญาติพี่น้องแล้วพวกเขา กลับกลายเป็นคนที่เคยเป็น ในสถานภาพและบทบาทที่พวกเขาเคยกระทำไม่ว่าจะเป็นแม่ เป็นพี่ เป็นน้อง หรือเป็นเพื่อน

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ตัวตนที่คนชราในสถานสงเคราะห์ใช้ในการบอกเล่าเมื่อมองตัวเอง คือ ตัวตนของคนบุคคลคนเดิมที่ผ่านเรื่องราวในชีวิตมากมาย นั่นเป็นเพราะจากมุมมองของปัจเจกบุคคลแล้ว ความรู้สึกถึงความเป็น "ตัวเรา" เป็นประสบการณ์ที่มีความต่อเนื่อง หรือมีความคงเส้นคงวา แม้ว่าตัวเราอาจมีบทบาทหลายอย่างและบางทีก็ขัดแย้งกันแต่ก็มีความรู้สึกกว่า "ตัวฉัน" ที่เป็นผู้กระทำในบริบทหลากหลายเหล่านั้นคือตัวฉันเพียงคนเดียว

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อตัวตนใหม่ที่คนชราในสถานสงเคราะห์ได้รับเป็นตัวตนที่มีสถานภาพที่ด้อยค่า การหวนกลับไปสู่เรื่องราวและตัวตนในอดีตที่พวกเขา มองกลับไปแล้วเห็นตัวตนที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับผู้อื่น ในขณะที่ตัวตนใหม่ที่พวกเขาได้รับนั้นไม่สามารถมอบให้ได้ การหวนกลับไปอยู่กับอดีตเพื่อเห็นความต่อเนื่องมาสู่ปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งช่วยสร้างความหมายและให้คุณค่าให้กับคนชราในสถานสงเคราะห์ได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมดนี้ ผู้ศึกษาไม่ต้องการเสนอให้เห็นข้อบพร่องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวข้อง หรือนำเสนอสูตรสำเร็จในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น หากแต่เป็นความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานสงเคราะห์นั้น เป็นปัญหาในเชิงโครงสร้างซึ่งไม่อาจแก้ไขเพียงจุดใดจุดหนึ่งได้ เพราะทุกฝ่ายต่างกระทำการภายใต้กรอบกำกับของโครงสร้างอันเดียวกัน

จากที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า สถานสงเคราะห์คนชราเป็นองค์กรของภาครัฐที่ถือกำเนิดขึ้นด้วยแนวความคิดที่จะนำผู้กระทำผิดกฎหมาย และสร้างปัญหาให้กับสังคมมาอยู่รวมกันภายใต้กฎระเบียบในที่ๆ หนึ่ง จากจุดเริ่มต้นในคราวแรกทำให้สถานสงเคราะห์คนชรา มีภาพลักษณ์เชิงลบในความเข้าใจของคนทั่วไป และยังคงผลต่อไปสู่คนชราที่เข้ามาอยู่ภายในสถานสงเคราะห์ด้วย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันกลุ่มบุคคลที่เข้ามาสู่บ้านหลังนี้จะเปลี่ยนแปลงไปจากผู้กระทำผิดมาสู่ผู้ที่ต้องการที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย และเชื้อต่อชีวิตในวัยชราของพวกเขาเองแล้ว แต่นโยบาย แนวทางปฏิบัติ รวมทั้งความหมายและคุณค่าก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อคนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์ยังคงถูกกำหนดให้มีสถานภาพเป็นเพียง "ผู้รับการสงเคราะห์" ที่ไม่มี

อำนาจใดๆ ในการจัดการต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ต้องปฏิบัติตามแต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นชอบ

ความเข้าใจและคุณค่าที่สังคมหยิบยื่นให้กับคนชราในสถานสงเคราะห์จึงเป็นแต่เพียงบุคคลที่น่าสงสาร ยากไร้ ถูกทอดทิ้ง และอ่อนแอ ภาพความเข้าใจทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากการมองคนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้แบบเหมารวมโดยปราศจากความพยายามมองคนชรากลุ่มนี้ในลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งการมองภาพแบบเหมารวมนี้นำไปสู่การลดทอนศักดิ์ศรีความมนุษย์ และศักยภาพภายในของคนชราเหล่านี้ลง ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงแล้วพวกเขาเหล่านี้ก็เป็นเสมือนกลุ่มบุคคลหนึ่งที่มีการเรียนรู้ ปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองอย่างมาก ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยของตัว และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาสู่วิถีชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ จะเห็นได้ว่า กระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดการสถานสงเคราะห์คนชราจึงเป็นเสมือนโครงสร้างหลักที่กำกับความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ภายในพื้นที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ คนชราที่อยู่ภายในสถานสงเคราะห์ และคนทั่วไปในสังคม ให้ดำเนินไปภายใต้กรอบแนวคิดนี้

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างแนวคิดเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์คนชรา จึงถือเป็นแนวทางแก้ไขที่สำคัญ ซึ่งควรดำเนินไปพร้อมๆ กับการสร้างความเข้าใจต่อคนชราในสถานสงเคราะห์ ด้วยมุมมองที่หลากหลายมากขึ้นจากเดิม ไม่ใช่ด้วยความสงสารเวทนา ซึ่งกลับกลายเป็นการกดทับความเป็นตัวคนที่ต้องการความยอมรับ และการปฏิบัติในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม การกลับกลายเป็นเพียง “ผู้รับการสงเคราะห์” หรือผู้ที่รอแต่เพียงความช่วยเหลืออยู่ในสถานสงเคราะห์ จึงยังเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขามองเห็นศักดิ์ศรีในตัวเองลดลง และส่งผลถึงการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และบุคคลภายนอกทั่วไปที่มีต่อคนชราเหล่านี้

บ้านที่คนชราเหล่านี้ต้องการเข้ามาใช้ในบ้านปลายชีวิต จึงควรเป็นบ้านที่มีที่พักผ่อนหลับนอน รับประทาน มีเพื่อนพูดคุย และมีผู้ดูแลยามพวกเขาเจ็บป่วย และพวกเขาควรมีสถานภาพภายในบ้านเป็นเสมือน “ผู้อยู่อาศัย” มากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้รอรับความช่วยเหลือ ซึ่งในความเป็นผู้อยู่อาศัยนี้ย่อมสามารถให้คนชราเหล่านี้มีอำนาจในการเลือกดำเนินชีวิตของตัวเอง และได้รับเกียรติในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง

นอกจากนี้ การปฏิบัติงานภายใต้กระบวนการที่เกี่ยวกับสถานสงเคราะห์คนชราที่เป็นอยู่ดังเช่นในปัจจุบันนี้ ที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความขัดแย้งในระหว่างคนชรา กับเจ้าหน้าที่ และภายในกลุ่มคนชราด้วยกันเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบการดำเนินชีวิตภายในสถานสงเคราะห์ ที่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบ

และปราศจากพื้นที่ส่วนตัวสำหรับคนชราได้กระทำกิจกรรมส่วนตัวหรือหลุดจากการต้องตกอยู่ภายใต้สายตาของเจ้าหน้าที่และเพื่อนที่อยู่ร่วมกัน รวมทั้งการขาดแคลนพื้นที่ใช้สอย หรือเครื่องใช้ที่จำเป็นต้องการดำเนินชีวิต ทำให้คนชราเหล่านี้ต้องต่อสู้ ปรับตัว และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวตนของพวกเขา ดังคำพูดของคนชราท่านหนึ่งที่บอกกับผู้ศึกษาว่า “อยู่ที่นี้ ทำให้กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว”

ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาภายในสถานสงเคราะห์ภายใต้โครงสร้างในปัจจุบัน จึงควรเพิ่มพื้นที่ส่วนตัวสำหรับคนชราเหล่านี้ รวมทั้งให้สิทธิในการแสดงความเห็นและตัดสินใจต่อการดำเนินชีวิตของพวกเขาเอง และสนับสนุนให้คนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้ได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวเองออกมาใช้จัดการภายในกลุ่มของพวกเขาเอง ยิ่งไปกว่านั้นภาครัฐเองควรสนับสนุนให้มีองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการบ้านพักคนชราในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาหรือความต้องการของคนชรา เพราะแนวโน้มในปัจจุบัน ความต้องการสถานสงเคราะห์หรือบ้านพักคนชราที่มีจำนวนสูงมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่จำนวนของสถานสงเคราะห์ที่จัดตั้งขึ้นมีปริมาณไม่เพียงพอ ประกอบกับคุณลักษณะของคนชราที่เข้ามาอยู่และปัจจัยที่ผลักดันให้คนเหล่านี้เข้ามาก็มีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้บนพื้นฐานของการมองคนชราในสถานสงเคราะห์เหล่านี้ในฐานะมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี มีเกียรติ มีสิทธิเท่าเทียมกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ไม่ใช่การสร้างความเป็นอื่นให้กับคนเหล่านี้ แล้วจัดการกับพวกเขาด้วยการจัดเก็บให้คนเหล่านี้เข้าไปอยู่ภายในบริเวณหนึ่งที่จะไม่ก่อปัญหาทางสังคม เพื่อที่จะสามารถละเลย ไม่พูดถึงหรือนำมาพิจารณาในฐานะพวกเขาก็เป็นสมาชิกในสังคมคนหนึ่งที่ต้องได้รับสิทธิ และความคุ้มครองเท่าเทียมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม